

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

7 februari 2002

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, VORMING EN WETENSCHAPSBELEID

Vraag om uitleg van de heer Dirk De Cock tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de tweede fase van de loonstudie

Interpellatie van de heer Chris Vandenbroeke tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de gevaren van de liberalisering van de hoger-onderwijsmarkt

Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid

Donderdag 7 februari 2002

VOORZITTER : De heer Gilbert Vanleenhove

– *De vraag om uitleg wordt gehouden om 10.31 uur.*

Vraag om uitleg van de heer Dirk De Cock tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de tweede fase van de loonstudie

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer De Cock tot mevrouw Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de tweede fase van de loonstudie.

De heer De Cock heeft het woord.

De heer Dirk De Cock : Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, collega's, na de presentatie van de resultaten van de eerste fase van de loonstudie deelde de minister mee dat er nog een tweede fase zou komen. De resultaten daarvan zijn in vele opzichten van belang. Ze zullen bepalend zijn voor het toekomstig beleid ten aanzien van bijvoorbeeld de begeleiding van beginnende leerkrachten, de wisselwerking tussen de privé-sector en de scholen, het aantrekken van mensen uit de privé-sector en de omvorming van het systeem van weddeanciënniteit. Ik verwijs in dit verband ook naar mijn vraag om uitleg van 25 oktober laatstleden en het antwoord van de minister daarop.

Omwille van dat belang heb ik begin november de volgende schriftelijke vragen ingediend. Welk tijdspad werd voor de tweede fase van de studie uitgestippeld ? Zijn er reeds tussentijdse resultaten bekendgemaakt ? Zo ja, krijgen we daarvan inzage ? In december ontving ik op deze vragen een antwoord, maar u maakte daarin geen gewag van een mogelijk tijdspad. Daarom herhaal ik nu deze vragen.

Op de webstek Schooldirect las ik de titel 'Loonbeleid, verdeeldheid troef'. Dat deed een belletje rinkelen. In het artikel wordt gesteld dat de leden van de resonantiegroep over de herwaardering van het lerarenberoep er erg verschillende meningen op na houden over het loonbeleid. Sommige meningen en opvattingen zouden lijnrecht tegenover elkaar staan. De resonantiegroep is van belang, omdat hij de voorzet moet geven tot de tweede fase van de loonstudie. Daarom een paar bijkomende vragen.

Mevrouw de minister, hebt u al een zicht op het tijdspad ? Wat zijn juist het opzet en de bedoeling van de resonantiegroep ? Is het inderdaad zo dat de meningen sterk verdeeld zijn over een aantal thema's en onderwerpen ? Welke oplossing is daarvoor mogelijk ?

De voorzitter : Minister Vanderpoorten heeft het woord.

Minister Marleen Vanderpoorten : Mijnheer de voorzitter, collega's, voor het tijdspad dat werd uitgestippeld voor de tweede fase van de loonstudie, kan ik u alleen maar verwijzen naar het antwoord dat ik u in november 2001 heb gegeven, en waarop u zojuist hebt gealludeerd.

Over de bepaling van concrete data waarin in de tweede fase is voorzien, werd evenwel nog geen beslissing genomen. In CAO VI is bepaald dat de tweede fase van de studie voor het einde van de regeerperiode zal worden afgewerkt. De onderhandelingen over CAO VII zullen derhalve in twee fasen worden opgesplitst. De eerste start in 2003. In de tweede fase, die begint in 2004, zullen – ik citeer – 'onderhandelingen gevoerd worden op basis van een eisenmemorandum van de vakbonden en de elementen vervat in de loonstudie, om te komen tot een nieuw loonbeleid.'

In Klasse van oktober 2000 verscheen een oproep voor een detachering van twee leerkrachten die het

Vanderpoorten

maatschappelijk debat over de waardering van de leerkracht op gang zouden moeten trekken, en het zouden moeten ondersteunen en volgen. De twee gedetacheerde leerkrachten, mevrouw Coorevits en de heer Boydens, stelden voor deze opdracht een resonantiegroep samen, die tot doel heeft reacties op te vangen uit het onderwijsveld op het onderwijsbeleid met betrekking tot de herwaardering van het lerarenberoep.

De resonantiegroep is samengesteld op basis van een oproep in Klasse en in Schooldirect, en bestaat uit een veertigtal vrijwillige onderwijzenspersonen met verschillende functies, uit de verschillende netten en uit verschillende onderwijsniveaus. Deze groep wil de vinger aan de pols van het onderwijsbeleid houden.

Momenteel zijn er zes bijeenkomsten gepland. Ik zal u daarvan een overzicht bezorgen. Voor de thema's die voor deze bijeenkomsten werden gekozen, werd de beleidsnota als uitgangspunt genomen, meer bepaald de tien actiepunten voor de herwaardering van het lerarenberoep. Uiteraard laat deze groep zich inspireren door de voornaamste initiatieven die kunnen bijdragen tot de aantrekkingskracht van het lerarenberoep. Na elke bijeenkomst engageren de leden van de resonantiegroep zich tot een gelijkaardig debat in hun plaatselijke onderwijsomgeving. Zij gebruiken daarvoor de aangereikte informatie, stellingen en probleemstellingen.

In de periode tussen twee bijeenkomsten wordt hierover meestal in de plaatselijke scholen, dikwijls in personeelsvergaderingen of werkgroepen, verder van gedachten gewisseld. De bevindingen daaruit worden op hun beurt opgenomen in een verslag. De syntheseverslagen van deze bijeenkomsten worden via Schooldirect op het net gezet, teneinde reacties van andere geïnteresseerden zo snel mogelijk op te vangen. Ook Klasse publiceerde destijds artikels met verwijzing naar deze resonantiegroep.

Het is alleszins de bedoeling dat de discussiepunten die zijn aangebracht in de resonantiegroep, zo snel en zo breed mogelijk in het onderwijsveld worden verspreid, zodat ook zo snel mogelijk reacties naar deze resonantiegroep kunnen worden teruggekaatst. Op deze wijze wordt gepoogd een netwerk te creëren als een continue brug tussen het onderwijsveld en het onderwijsbeleid. Deze groep zal tegen het einde van dit schooljaar voorstellen of keuzes formuleren die hij de belangrijkste acht voor de herwaardering van het onderwijsberoep.

Op basis daarvan kunnen verder gesprekken worden gevoerd.

Het is evident dat er verschillende meningen zijn, gezien de samenstelling van de resonantiegroep uit een brede vertegenwoordiging uit de onderwijswereld. Het is een duidelijke aanwijzing dat de groep heterogeen is samengesteld. We kunnen echter stellen dat elke gespreksparticipant ijvert voor de waardering van het lerarenberoep. Daarover bestaat geen verdeeldheid.

Tijdens het aftasten van concrete denksporen, onder andere dat van een nieuw loonbeleid, verschillen de meningen weleens, temeer daar er vaak onduidelijkheid heerst over op welke en op hoeveel terreinen eventuele beleidsinnovaties repercussies kunnen hebben. Uiteraard is er eensgezindheid over de richtingen die het onderwijs moet uitgaan, en over de voorwaarden voor het bereiken van bepaalde doelen.

Over welke opties een overeenkomst is bereikt voor een nieuw loonbeleid, is momenteel nog niet duidelijk. Daarvoor moeten ook de volgende themadagen worden bekeken. Het is immers van belang een samenhang tussen zoveel mogelijk onderwijsthema's te bereiken. Het is de bedoeling dat gedragen voorstellen of standpunten op de zesde bijeenkomst aan mij worden overgedragen. De voorstellen zullen een antwoord zijn op het beleid ten aanzien van de waardering van de leraar, en zullen aangeven op welke manier de leerkrachten zichzelf gewaardeerd willen zien.

Er is reeds een themadag achter de rug met als onderwerp 'Leraar, een job of een roeping?' De spreker was professor Pelleriaux. Op woensdag 19 december was er een dag over het personeelsbeleid, met de groep van Hay-management als sprekers. Op 30 januari was het thema 'Een goede leraar zijn of worden', met als spreker de heer Adé, die de werkgroep over de lerarenopleiding stuurt. Op 6 maart zal er een themadag zijn over het lerarentekort: 'Leraren vinden en binden' met de heer Poelmans, afdelingshoofd Basisonderwijs. Op 17 april is het thema 'De arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden in het onderwijs', en op 22 mei zal de synthese worden voorgesteld en aan mij worden overgedragen.

De voorzitter: De heer De Cock heeft het woord.

De heer Dirk De Cock: Mevrouw de minister, ik dank u voor dit duidelijke antwoord. De heterogeniteit is mijns inziens op zich geen handicap, integendeel. Op termijn moet ze echter evolueren naar

De Cock

een zekere samenhang. U zegt dat er in de zesde samenkomst naar een einddocument zal worden gewerkt. We kijken dan ook uit naar de conclusies van die veertigtal mensen in de resonantiegroep, om materiaal en grondstof te krijgen om verder mee te werken.

Ik kan enigszins begrijpen dat u over de timing nog niet concreter kunt zijn en naar het einde van de legislatuur verwijst. Dit heeft met CAO VI en een aantal bijbehorende bepalingen te maken. Mijns inziens betreft het hier een belangrijke incentive voor de verdere stappen die we nog moeten zetten.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

Interpellatie van de heer Chris Vandenbroeke tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de gevaren van de liberalisering van de hoger-onderwijsmarkt

De voorzitter : Aan de orde is de interpellatie van de heer Vandenbroeke tot mevrouw Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de gevaren van de liberalisering van de hoger-onderwijsmarkt.

De heer Vandenbroeke heeft het woord.

De heer Chris Vandenbroeke : Mijnheer de voorzitter, ik vertoon me hier eigenlijk met enige schroom. Ik woon de vergaderingen van deze commissie al zeven jaar bij. Tijdens de vorige legislatuur was ik, samen met de heer Van Dijck, effectief lid van deze commissie. Tijdens deze legislatuur ben ik gewoon een geïnteresseerde participant. Ik heb me bij momenten kritisch opgesteld. Tijdens mijn interventies probeer ik evenwel steeds een positief kritische ingesteldheid te bewaren. In een parlement moet het mogelijk blijven om te discussiëren en om meningen te toetsen. Aangezien dit op termijn verrijkend werkt, moeten meningen ook al eens kunnen botsen.

Vorige week heeft de heer Van Baelen, een gewaardeerd lid van deze commissie, me met zijn opmerking bij mijn interpellatie over de BA- en MA-structuren verbaasd. Hoewel het hier een goedbedoelde opmerking betreft, heb ik uit de hoek van de VLD-fractie schampere opmerkingen gekregen. De heer Van Baelen heeft toen ook gezegd dat het

al de tweede keer in drie weken tijd was dat ik hierop terugkwam. Ik heb dit even nagekeken. Aangezien dit niet klopt, kan ik enkel concluderen dat de heer Van Baelen het tijdsverloop niet correct inschat.

Zelfs als er zich geen probleem inzake de timing zou stellen, begrijp ik de invalshoek van de opmerking van de heer Van Baelen niet goed. Blijkbaar voelt zijn fractie zich bedreigd door mijn positief kritische inbreng in de discussie. Zijn opmerking heeft me uiteraard niet belet om het voorliggende interpellatieverzoek in te dienen.

De voorzitter : De heer Van Baelen heeft het woord.

De heer Gilbert Van Baelen : Mijnheer de voorzitter, ik heb de indruk dat de heer Vandenbroeke, die ik ten eerste respecteer en waardeer, zich een beetje aangevallen voelt door de manier waarop ik vorige week op zijn interpellatie heb gereageerd.

Op een bepaald ogenblik heb ik uit zijn pleidooi met betrekking tot de verlenging van de studieduur afgeleid dat de N-VA misschien niet voor een verdere democratisering van het hoger onderwijs gewonnen is. Ik kan begrijpen dat deze stelling hard is aangekomen. De pleidooien voor studieduurverlenging, democratisering en toegang tot het hoger onderwijs liggen nu eenmaal dicht bij elkaar.

Ik wil hier duidelijk verklaren dat ik geen enkel probleem heb met positieve of negatieve kritische geluiden. Ik heb graag kritische geluiden. Ik heb de heer Vandenbroeke vorige week niet persoonlijk willen aanvallen. Ik heb gewoon een bedenking bij zijn pleidooi geformuleerd.

De voorzitter : De heer Vandenbroeke heeft het woord.

De heer Chris Vandenbroeke : Ik zou hier nog even iets aan willen toevoegen. De N-VA wil een kwaliteitspartij zijn. Het is niet onze ambitie om een grote volkspartij te worden.

Ik kan me voorstellen dat deze interpellatie een beetje vreemd overkomt. Ze heeft misschien wel iets virtueels. Wie de tekst heeft doorgenomen, heeft evenwel gemerkt dat ik me niet op de eerste de beste informatiebron baseer. De heer Van Damme is een zeer gerespecteerd hoogleraar en directeur van de VLIR. Bovendien neemt hij, in opvolging van de heer Luwel, de belangen van het hoger onderwijs ter harte op het kabinet van de minister. Op de Koninklijke Academie voor Neder-

Vandenbroeke

landse Taal- en Letterkunde en in het tijdschrift Universiteit en Beleid heeft hij de vinger op de wonde gelegd.

We leven in toenemende mate in een wereld waarin het onderwijs een steeds minder maatschappijsturende rol vervult. De heer Van Damme waarschuwt ons dat het onderwijsveld steeds meer het dictaat van de economie moet volgen. Hij wijst erop dat de economie het onderwijs in een bepaalde richting stuurt.

Tegelijkertijd wijst de heer Van Damme op een ander gegeven dat hier tot op heden nauwelijks aan bod is gekomen. We hebben de voorbije jaren over de Verklaring van Bologna gediscussieerd. Deze discussie is trouwens nog niet beëindigd. Op het ogenblik dat we op deze internationale uitdaging moeten ingaan, komt er al een nieuwe, supranationale en zelfs intercontinentale uitdaging op ons af. Ik heb het hier over de door de VS, Canada en de EU onderschreven voorstellen inzake het GATS-akkoord. De afkorting GATS staat voor General Agreement on Trades and Services.

In dit verband zou ik graag even de heer Van Damme citeren : 'Een ontkenning van deze gegevens is niet de beste strategie om deze en andere voorstellen te counteren. Vooralsnog laten de Europese onderwijsministers, ook de Vlaamse, zich weinig gelegen aan deze dreiging vanuit de GATS-besprekingen. Het is dringend en noodzakelijk om tot een gecoördineerde Europese benadering te komen.'

De GATS is op en top een voortbrengsel van de vrije markt. Wie de markt doorheen de eeuwen bestudeert, merkt verschillende fasen in deze evolutie op. De Nieuwe Tijd, de zeventiende en de achttiende eeuw, werden door het mercantiele systeem gekenmerkt. Onder invloed van het protectionisme werden de markten afgesloten. Rond het jaar 1800 heeft de heer Ricardo, een liberaal auteur, voor het eerst op de voordelen van buitenlandse handel gewezen. Zijn analyse van de comparatieve voordelen is zeer bekend.

Deze evolutie heeft uiteindelijk geleid tot de GATT, de General Agreement on Tarifs and Trades. Het Verdrag van Schengen past trouwens in dezelfde context. Tot op heden is er vooral over het vrije verkeer van personen, van kapitaal en van goederen gesproken. Nu wordt er echter ook over de diensten gesproken. Het onderwijs is een specifiek onderdeel van deze diensten. Het onderwijs

zou wereldwijd moeten kunnen functioneren. Hoewel deze evolutie duidelijke repercussies zou hebben, wordt dit onderwerp slechts zelden besproken.

Ik zou de minister dan ook enkele concrete vragen willen stellen. Ik heb een tiental vragen. Het is niet de bedoeling dat de minister al deze vragen punctueel beantwoordt. Alle vragen refereren aan deze mondiale gebeurtenis. Zoals de heer Van Damme terecht heeft opgemerkt, is er tot op heden weinig op dit wereldomvattende akkoord gereageerd.

Zullen de Amerikaanse voorstellen inzake de volledige liberalisering van de wereldhandel en de diensten, waaronder het onderwijs, de bovenhand halen ? Hoe liggen de kaarten dienaangaande ? Hoe denken andere landen hierover ? Wat is uw persoonlijke mening en overtuiging, mevrouw de minister ?

Wanneer zal deze discussie worden gevoerd ? Worden er hierover momenteel al onderhandelingen gevoerd ? Welk lid van de Vlaamse regering volgt deze problematiek nauwgezet op ?

Hoe komt het dat er nog geen gecoördineerd Europees standpunt is ? Wanneer zal dit standpunt tot stand komen ? Wie zal dienaangaande het initiatief nemen ? Welke rol zult u hierbij spelen ? Mijns inziens zou u in deze discussie een zeer prominente rol kunnen vervullen.

Is dit dossier tijdens het Belgisch Europees voorzitterschap ter sprake gekomen ? Hoe denkt u, mevrouw de minister, deze mondiale vermarkting van het hoger onderwijs binnen de perken te kunnen houden ? Hoe denkt u een Europese visie op het hoger onderwijs wereldwijd aan bod te laten komen ? Beschikt u over een actieplan ?

Klopt het dat tal van niet-Europese – vooral Amerikaanse – universiteiten en instellingen prospecties hebben gedaan in verband met het uitbouwen van een wereldwijd hoger onderwijs. Er zijn indicaties dat dergelijke prospecties hebben plaatsgevonden. Weet u wie deze initiatieven heeft genomen ? Momenteel lijkt het me nog om een hybride toestand te gaan.

Kunt u een stand van zaken geven aangaande het onderwijsaanbod dat wereldwijd en via het internet wordt aangeboden ? Is in dit verband in kwaliteitslabels voorzien ? De dreiging die hiervan uitgaat, heeft vele vormen. In sommige Europese en ontwikkelingslanden is dit systeem al een realiteit geworden. Dit geldt niet enkel voor Oost-Europa,

Vandenbroeke

maar ook voor landen als Spanje en Portugal. Klopt deze vaststelling? Wat denkt u hiervan?

De liberalisering zal ten koste van de Europese diversiteit gaan. Hoe kan die diversiteit in een toekomstige geharmoniseerde onderwijsruimte worden weerspiegeld?

De voorzitter : Minister Vanderpoorten heeft het woord.

Minister Marleen Vanderpoorten : Mijnheer de voorzitter, om misverstanden te vermijden, zou ik eerst willen zeggen dat de heer Van Damme niet de opvolger van de heer Luwel op mijn kabinet is. De heer Van Damme is als extern expert betrokken bij het schrijven van het BA/MA-decreet.

Ik heb de interpellatie van de heer Vandenbroeke met grote belangstelling gelezen. In algemene zin kan ik me aansluiten bij zijn bekommernis inzake de huidige ontwikkelingen, meer bepaald inzake de onderhandelingen over het opnemen van het post-secondair onderwijs in de GATS. Deze bezorgdheid leeft ook bij de Vlaamse en de Europese universiteiten. Samen met haar Amerikaanse en Canadese zusterorganisaties heeft de European Universities Associaties hierover onlangs nog een verklaring gepubliceerd.

Zoals in de meeste Europese landen benaderen we het onderwijs, met inbegrip van het hoger onderwijs, traditioneel als een publieke voorziening die het algemeen belang dient en bijgevolg door de overheid als een kerntaak wordt opgenomen. Om iedereen zoveel mogelijk kansen op een kwalitatief hoogstaand onderwijs te bieden, besteden we veel middelen aan het onderwijs. Een benadering waarbij het onderwijs een privé-initiatief is dat op de markt kan worden verhandeld, staat haaks op deze algemene visie. We kunnen en zullen nooit aanvaarden dat studenten afhankelijk worden van een onderwijsmarkt om hun recht op degelijk onderwijs te realiseren. De publieke benadering van het onderwijs is in ons land en in Europa evenwel niet absoluut. In het post-leerplichtonderwijs vinden we het tot op zekere hoogte normaal dat er ook een zekere inspanning van de onderwijsgebruiker, de student, wordt gevraagd.

Zeker op het niveau na de basisopleidingen in het hoger onderwijs neemt de privé-investering geleidelijk toe en neemt de publieke investering af. Dit geldt zeker voor de permanente vorming. Het is niet steeds duidelijk waar precies de grens ligt. De

overheid wil immers een sturende rol blijven spelen op het vlak van het levenslang leren. Dit moet de overheid toestaan om een gelijkekansenbeleid te voeren en om blijvend op de kwaliteit toe te zien. Omwille van de grote return uit deze permanente opleiding en vorming is het billijk dat de overheid op een bepaald moment terugtreedt en dat de privé-investering de overhand neemt. Dit leidt uiteraard tot een zekere vermarkting. Ik haal dit enkel aan omdat ik duidelijk wil maken dat er ook in ons onderwijs- en vormingsbestel marktelementen aanwezig zijn. Ik verwacht dat de markt in de toekomst geleidelijk een grotere rol in het post-secondair onderwijs zal spelen. Zo lang de overheid het onderwijs in het algemeen belang als een van haar kerntaken blijft beschouwen, hoeft dit niet noodzakelijk nefast te zijn.

Nieuwe vormen van onderwijs en opleiding, zoals e-learning, zullen trouwens in steeds grotere mate via andere kanalen en in veel flexibeler institutionele contexten plaatsvinden. Dit zal op zich al tot een zekere liberalisering leiden.

In algemene zin meen ik dat ons hoger onderwijs en onze permanente educatie wat meer invloed van de markt kunnen verdragen. Dit kan immers ook tot innovatie en flexibilisering leiden. Deze evolutie hoeft helemaal niet in tegenspraak met een sturende overheid te zijn. Ik wil hier nogmaals herhalen dat niet de markt, maar de overheid de grondrechten inzake onderwijs en vorming moet garanderen.

Het is wel duidelijk dat Vlaanderen nog niet over een – wettelijk – kader beschikt om met privé-vormen van onderwijs en opleiding om te gaan. Bepaalde landen die het publieke belang van het onderwijs even centraal stellen, hebben wel een dergelijk kader. Ik denk hierbij in de eerste plaats aan Nederland. In Nederland zijn er de zogenaamde aangewezen hogescholen. Dit zijn privé-instellingen die voor specifieke zaken, waaronder de accreditering, op dezelfde wijze als de publiek gefinancierde instellingen worden behandeld. Het lijkt me duidelijk dat we eens moeten nadenken over een wettelijk kader voor privé-vormen van onderwijs. De universiteiten vragen hier trouwens zelf om. Zo staat het Vesaliuscollege van de VUB momenteel buiten elke overheidsreglementering.

Wat de GATS betreft, wil ik vooreerst benadrukken dat er geen reden tot paniek is. Hoewel het belangrijk is om deze fundamentele problemen te bespreken, wil ik vermijden dat beleidsverantwoordelijken bij instellingen en studenten grote onrust gaan zaaien. De voorliggende voorstellen stellen de

Vanderpoorten

sturende rol van de overheid niet in vraag. Integendeel, die rol wordt zelfs erkend. Het gaat hier om voorstellen die onnodige hinderpalen voor de transnationale handel in onderwijsdienstverlening willen wegwerken. Waarop die voorstellen precies betrekking hebben en hoever dit alles dient te gaan, vormt het voorwerp van discussies en onderhandelingen.

Ik zal trachten dit proces wat te verduidelijken. In deze fase wordt alle lidstaten van de WTO gevraagd om voorstellen in te dienen aangaande het opnemen van bepaalde diensten in de onderhandelingen. In de komende maanden zal worden beslist over welke diensten in het kader van de GATS zal worden onderhandeld. De VS, die daarin door Nieuw-Zeeland en recent ook door Australië worden gevolgd, hebben voorgesteld om diensten op het terrein van het postsecundair onderwijs mee in de onderhandelingen op te nemen. Dit slaat zowel op het tertiair onderwijs als op het bredere terrein van de permanente educatie. De onderhandelingen zelf zullen wellicht jaren in beslag nemen; niet alleen die over het postsecundair onderwijs.

Op dit moment wordt wel een belangrijke principesbeslissing genomen, namelijk dat over het post-leerplichtonderwijs ook in termen van een verhandelbare dienst kan worden gesproken. In Europa is dat terecht een erg delicate zaak, maar in andere delen van de wereld wordt zoiets helemaal niet problematisch gevonden. Vergeten we niet dat er wereldwijd reeds een omvangrijke internationale trade in hoger onderwijs bestaat.

De eerlijkheid gebiedt Europa en de Europese universiteiten trouwens te erkennen dat ook zij daarin actief zijn. Landen zoals het VK, Frankrijk, Duitsland en in toenemende mate ook Nederland, verhandelen hoger onderwijs op de wereldmarkt door de export van onderwijs en de import van buitenlandse studenten. Men zou de GATS ook kunnen beschouwen als een poging om daarvoor eerlijke regels af te spreken. Het valt immers niet te ontkennen dat de VS en Australië een zekere ergernis hebben over de Europese tweeslachtigheid dat enerzijds onderwijs en vorming als een publieke zaak worden beschouwd en hinderpalen voor buitenlandse aanbieders worden opgeworpen, terwijl anderzijds de publiek gefinancierde Europese instellingen wel de wereldmarkt opgaan.

In elk geval moeten we deze onderhandelingen nauwgezet volgen. Er zijn daartoe ook in Vlaanderen reeds stappen gezet, maar ik verheel niet dat

het een ingewikkelde zaak is. We trachten immers in de Europese Unie tot een gezamenlijke benadering te komen. De GATS gaan ook over een heel brede waaier van onderwerpen, zodat er een coördinatie moet zijn tussen de bevoegde ministers voor handel en hun diensten en de functioneel bevoegde ministers voor elk van de inhoudelijke terreinen. In ons land is er dan nog het verschil tussen het federale niveau en dat van de deelstaten. Ik heb de administratie opdracht gegeven dit dossier van zeer nabij te volgen en mij op de hoogte te houden van alle relevante ontwikkelingen ter zake.

Het is nog veel te vroeg om te speculeren over de uitkomst van de GATS-onderhandelingen. Behalve de drie genoemde indieners hebben de WTO-lidstaten nog niet in hun kaarten laten kijken. Een bijzondere plaats in de onderhandelingen nemen de ontwikkelingslanden in, niet alleen omwille van hun numeriek gewicht. Een aantal ontwikkelingslanden beschouwt immers een meer geliberaliseerde hogeronderwijsmarkt ook als een kans om aan de stijgende vraag naar hoger onderwijs te beantwoorden, vermits ze zelf de capaciteit en de middelen daartoe ontberen.

Belangrijk zal ook de positie zijn van het nieuwe WTO-lid China, dat de komende jaren een sterke toename van de vraag naar hoger onderwijs zal moeten verwerken. Amerikaanse en Europese universiteiten zullen daar trouwens maar al te graag een graantje van meepikken.

We trachten inderdaad tot een gecoördineerd Europees antwoord te komen. In de WTO zit de Europese Unie trouwens ook als dusdanig aan tafel. De Europese Commissie bereidt de onderhandelingen voor en is ook voor wat het hoofdstuk onderwijs betreft bezig met de ontwikkeling van een standpunt. Tijdens het Belgisch voorzitterschap is dit thema herhaaldelijk maar alleen informeel tijdens de gesprekken aan bod gekomen. Ik verwacht dat er in de volgende maanden meer duidelijkheid komt. De beste strategie is te komen tot een gezamenlijk en goed gefundeerd Europees standpunt, zonder dat Europa zich onnodig protectionistisch opstelt, en waarin het oog heeft voor de ontwikkelingen op het terrein en voor de belangen van onder meer de ontwikkelingslanden. Tegelijk moet Europa echter zijn visie onderstrepen dat in het Europese samenlevingsmodel onderwijs op de eerste plaats een publiek goed is, waarvoor de overheid haar verantwoordelijkheid opneemt.

De Europese benadering kan inderdaad ook een boodschap inhouden voor andere delen van de wereld. Op de eerste plaats denk ik aan landen die in

Vanderpoorten

het verleden al te voortvarend hun onderwijs hebben overgeleverd aan private aanbieders en nu trachten een koerscorrectie door te voeren, zoals sommige Oost-Europese landen en Rusland. De Europese visie kan ook op grote belangstelling rekenen van bijvoorbeeld Latijns-Amerika of Zuid-Afrika, landen met een grote hogeronderwijsmarkt, maar die terzake toch een voorzichtig beleid willen voeren.

Een echt actieplan is er niet en dat hoeft mijns inziens ook nog niet. De kwaliteit van onze argumenten en de uitstraling die het Europees hoger onderwijs weer krijgt, onder meer dankzij Bologna, zijn daarbij belangrijk.

Uiteraard zijn er in de hoofdstad van Europa heel wat buitenlandse instellingen aanwezig, waaronder ook afvaardigingen van buitenlandse universiteiten. Ik kan me inbeelden dat voor sommige van hen Brussel een interessante uitvalsbasis is voor de Europese hogeronderwijsmarkt. Van verschillende instellingen is geweten dat zij in Brussel een vertegenwoordiging hebben, maar de precieze omvang van dit soort van activiteiten is mij uiteraard niet bekend en is ook moeilijk in te schatten.

Er zijn recent diverse internationale studies uitgevoerd naar het opleidingsaanbod via het internet. Dat is duidelijk een zeer expansieve markt, die in hoge mate ontsnapt aan de vertrouwde vormen van kwaliteitszorg en accreditatie. Zonder te willen gewagen van een algemeen kwaliteitstekort bij deze aanbieders, is het wel degelijk zo erg dat ook echte 'diploma mills' op het internet actief zijn, die door niemand geaccrediteerd zijn en waar diploma's kunnen worden gekocht zonder ook maar enige educatieve activiteit. Het probleem is gekend en er wordt door diverse internationale instanties naar oplossingen gezocht.

Kwaliteitszorg, liberalisering van de onderwijsmarkt, borderless higher education en e-learning behoren momenteel tot de belangrijkste thema's op internationale conferenties over hoger onderwijs. Onder andere mijn expert, de heer Van

Damme, volgt deze ontwikkelingen op de voet op. Nationale overheden zijn niet goed geplaatst om daar een grote rol in te spelen. Zo'n probleem moet immers internationaal en zoveel mogelijk door de internationale hogeronderwijsgemeenschap zelf worden aangepakt. Dat gebeurt momenteel ook. Zo heeft het Europees Netwerk van Kwaliteitszorgagentschappen ENQA recent een belangrijk dossier over deze aangelegenheid gepubliceerd.

Een verklaring voor de uitspraken van de heer Van Damme zult u hem zelf moeten vragen. Het is wel zo dat in de genoemde landen, maar ook in andere Europese landen, vrij veel buitenlandse universiteiten actief zijn, als private aanbieder op zich, of door vormen van franchising of van samenwerking met bestaande universiteiten. Ook in ons land is dat trouwens het geval. Ik verwijs in dat verband nogmaals naar het Vesaliuscollege.

Uw laatste vraag is moeilijk grondig te behandelen in het korte bestek van deze vergadering. Het is evenwel een fundamentele vraag, die hier later aan bod kan komen. In algemene zin wordt er in het Bologna-proces grote zorg besteed aan respect voor, en zelfs steun aan, de diversiteit in Europa en de autonomie van landen en instellingen. Transparantie en diversiteit staan elkaar niet noodzakelijk in de weg.

De voorzitter : De heer Vandenbroeke heeft het woord.

De heer Chris Vandenbroeke : Mevrouw de minister, ik dank u voor uw uitgebreid en belangrijk antwoord. Het is overduidelijk dat u dit dossier zeer goed volgt, en dat u goed op deze vraag was voorbereid. U geeft blijk van uw bezorgdheid voor de uitdagingen die op ons afkomen.

Het was niet mijn bedoeling aan paniekzaaiërij te doen. Wat me echter frappeert, en ook blijkt uit uw antwoord, is dat dit een veelomvattende materie is, die echter zelden of nooit wordt besproken. We hebben er weinig weet van, terwijl ze in feite immens is.

Minister Marleen Vanderpoorten : Ik deel uw conclusie. Het is iets dat leeft in een heel beperkte kring, terwijl het toch een heel belangrijk item zal worden in de toekomst. Het feit dat het alleen nog maar op informele vergaderingen van de Europese ministerraad aan bod is gekomen, zegt ook wel iets. Er is in de Europese Commissie een discussie over welke ministerraad dit op de agenda moet zetten, en op welk moment. Alleen al over de procedure en over de werkwijze bestaan al heel wat verschil-

lende meningen. Wel wordt gevoeld dat het om een heel gevoelig onderwerp gaat, dat heel ver strekt. Juist daarom moeten we het op de voet volgen.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

– *Het incident is gesloten om 11.11 uur.*
